

УДК 330.341.1:338.45(477)

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Ю. З. Драчук, д. е. н., с. н. с., провідний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України, tek1_ier@mail.ru
Н. В. Трушкіна, молодший науковий співробітник, Інститут
економіки промисловості НАН України, trushkina1979@yandex.ua*

Виконано аналіз основних показників інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні. Виявлено проблеми, які стримують інноваційний розвиток промисловості. Визначено напрями вдосконалення інституціонального забезпечення розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Ключові слова: інституціональне забезпечення, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, промислове підприємство.

Постановка проблеми. Згідно з дослідженнями Міжнародної бізнес-школи INSEAD та Всесвітньої організації інтелектуальної власності Україна входить до другої групи країн – «новаторів-учнів». Ця група країн з середнім і низьким рівнем доходів демонструє зростання інноваційних досягнень у результаті вдосконалення інституціональної структури, підвищення кваліфікації робочої сили, поліпшення інноваційної інфраструктури, глибокої інтеграції з глобальними фінансовими ринками. У 2012 р. за рейтингом країн світу Україна посіла 63 місце з індексом інновацій 36,1 [1].

Результати міжнародного дослідження у сфері інновацій «Глобальний інноваційний барометр 2012», яке було проведено компанією General Electric, підтвердили впевненість топ-менеджерів компаній у тому, що інновації є основним важелем економічного розвитку, конкурентоспроможності та створення робочих місць. Разом з тим свідчать про те, що непостійна ситуація в економічній сфері може знизити спроможність компаній до цілеспрямованого впровадження інноваційних рішень.

На думку першого віце-президента та керівника департаменту з маркетингу компанії General Electric Б. Комстока, «Інновації – це хороша можливість відповідати вимогам сучасного світу. Вони дозволяють нам більш ефективно використовувати ресурси,

збільшувати обсяги виробництва з меншими витратами, постачати кращі технології і знаходити найкращі й найбільш актуальні рішення для того, щоб стимулювати економічне зростання і покращувати якість життя» [2].

Таким чином, успішна діяльність промислових підприємств неможлива без впровадження інновацій. Разом з тим, як зазначають провідні науковці, «інновації все ще недостатньо впливають на економіку країни, а макроекономічна ситуація та інституційне середовище, у свою чергу, стримують інноваційну активність підприємств» [3, с. 24; 4, с. 16]. На думку дослідників, до проблем, які гальмують ефективний інноваційний розвиток, відносяться «недосконалість механізмів економічного стимулювання інноваційно-технологічної модернізації виробництва; низький платоспроможний попит внутрішнього ринку на досягнення вітчизняної науки і втрата нею впливу на технологічний розвиток українського виробництва» [4, с. 16].

У Програмі економічних реформ України на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» зазначено, що «... науково-технічна та інноваційна сфера не виконує належним чином роль джерела економічного зростання». Це пов'язано з тим, що «темпи розвитку й структура науково-технічної

та інноваційної сфери не відповідає попиту на передові технології з боку економіки» та «пропоновані наукові результати світового рівня не знаходять застосування в економіці через низьку сприйнятливість підприємницького сектору до інновацій». Причинами виникнення вищевказаних проблем є «скорочення фінансування науково-технічної та інноваційної сфери; неефективність системи бюджетного фінансування української науки; законодавчі обмеження, що ускладнюють фінансування наукової сфери; відсутність економічних стимулів у суб'єктів господарської діяльності здійснювати модернізацію шляхом запровадження нових науково-технічних розробок» [5, с. 49].

За словами директора Департаменту інноваційної діяльності та трансферу технологій Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України В. С. Шовкалюка, «Проблем в інноваційній сфері дотепер багато. Рішення щодо реформування економіки повинні впливати з наявного потенціалу та є результативними вже сьогодні. Головне, що зробить розвиток економіки сталим, а економіку конкурентною – нарощування її інноваційної складової. На це має бути спрямована інноваційна політика, покликана об'єднувати загальними завданнями науку, техніку, виробництво, споживання, фінансову систему, освіту. Вона має бути орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів, розвиток високотехнологічних виробництв і пріоритетів економіки» [6, с. 24].

Тому на даному етапі актуальним залишається активізація інноваційних процесів в економіці, повноцінне використання потенціалу науки в процесі технологічної модернізації економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку промисловості досліджують багато вчених, серед яких О. Амоша, І. Булеєв, В. Вишневський, В. Геєць, Т. Гринько, В. Дементьєв, А. Кабанов, Ю. Кіндзерський, О. Лапко, Л. Рассуждай, Л. Стариченко, Д. Череватський, Л. Федулова, Н. Щепкіна тощо.

Розробки провідних учених є науковим підґрунтям для розробки пропозицій

щодо вдосконалення інституціонального забезпечення розвитку промисловості на інноваційних засадах. У зв'язку з цим необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування промислових підприємств на основі інституціонального забезпечення інноваційного розвитку потребує подальших досліджень.

Формулювання мети статті. Метою даного дослідження є визначення напрямів удосконалення інституціонального забезпечення розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати обстеження інноваційної діяльності в економіці України за 2008–2010 роки показали, що до суттєвих чинників, які перешкоджають здійсненню інновацій на підприємствах, віднесено: відсутність фінансових ресурсів у межах підприємства – 7,8% інноваційних підприємств у загальній кількості опитуваних підприємств; високий рівень витрат на здійснення інноваційної діяльності – 6,2%; відсутність фінансування за межами підприємства – 4,6%; на ринку домінують окремі підприємства – 3,9%; труднощі знаходження партнерів інноваційної діяльності – 2,4%; незначний попит на інноваційні товари або послуги – 1,9% інноваційних підприємств [7].

Базуючись на результатах опитування підприємств, було виявлено ряд проблем, які стримують інноваційний розвиток в Україні. Серед них: неузгодженість законодавства в інноваційній сфері з корпоративним, інвестиційним, податковим, соціальним законодавством; невідповідність норм підзаконних актів прогресивним нормам чинних законів, що не забезпечує практичне введення останніх у дію; непослідовність дій держави щодо підтримки суб'єктів інноваційної діяльності; значне зниження інноваційної активності підприємств та загальне погіршення інноваційної культури суспільства; неефективність механізмів правового захисту інтелектуальної власності; відсутність належної системи прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку тощо.

За даними результатів дослідження компанії General Electric, серед проблем

ефективного інноваційного розвитку 88% опитуваних вказують на зростаючі складності у залученні венчурного капіталу, приватних і державних інвестицій; 77% – зниження готовності йти на ризик. Більшість респондентів у Франції (89%), Великобританії (88%) та Німеччині (84%) відмітили ускладнення доступу до капіталу у результаті економічної кризи. 71% менеджерів вищої ланки підтвердили скорочення бюджетів у своїх компаніях на науково-дослідні роботи [2].

Як показав аналіз статистичної інформації, в Україні спостерігається тенденція недостатньо ефективного здійснення інноваційної діяльності промислових підприємств. Згідно з даними Державної служби статистики України, питома вага обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП скоротилась за період 2000–2011 рр. на 0,4%. Питома вага розробок у загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт зменшилась на 7,8%, прикладних досліджень – на 4,0, а фундаментальних досліджень, навпаки, зросла на 7,8%, науково-технічних послуг – на 3,9% [8, с. 323].

За цей період питома вага промислових підприємств, які займалися інноваціями в Україні, знизилась на 1,8%, а які впроваджували інновації, – на 2%. За 2001–2011 рр. питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості зменшилась на 3%.

Певною мірою ефективність інноваційної діяльності характеризується динамікою питомих витрат на цю діяльність. Можна відзначити зменшення частки витрат на дослідження і розробку у загальній сумі витрат на інноваційну діяльність на 7,6%, на придбання інших зовнішніх знань – на 1,9%, і, навпаки, зростання питомої ваги витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення на 12,1%, на підготовку виробництва для впровадження інновацій – на 7,7%.

Як свідчить аналіз показників інноваційної діяльності промислових підприємств за 2000–2011 рр., питома вага витрат у загальній сумі витрат на інноваційну діяльність за рахунок власних коштів підприємств скоротилась на 26,7%, ресурсів іноземних інве-

сторів – на 7,2%. За цей період питома вага витрат у загальній сумі витрат на інноваційну діяльність за рахунок державного бюджету збільшилась на 0,6%, а інших джерел – на 33,3%.

За 2000–2011 рр. кількість впроваджених нових технологічних процесів зросла в 1,8 разів, у тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих – в 1,2 разів. Питома вага впроваджених маловідходних, ресурсозберігаючих технологічних процесів у загальному обсязі впроваджених нових технологічних процесів зменшилась на 10,1% [8, с. 325].

Кількість освоєних виробництв інноваційних видів продукції (до 2003 р. нових видів продукції) знизилась у 4,7 раза. Обсяг освоєних виробництв нових видів техніки зріс в 1,4 разів. Питома вага освоєних виробництв нових видів техніки у загальному обсязі освоєних виробництв інноваційних видів продукції збільшилась на 23,6%.

Кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, зросла за 2005–2011 рр. на 40,7%, а їх питома вага в загальній кількості промислових підприємств на 4,3%. За цей період кількість промислових підприємств, що витрачали кошти на внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи, збільшилась на 4,7%, а їх питома вага в загальній кількості промислових підприємств не змінювалась і складала 3,2%. За 2005–2011 рр. кількість промислових підприємств, які витрачали кошти на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, зросла на 93,4%, а їх питома вага на 4,8% загальної кількості промислових підприємств. Кількість промислових підприємств, які витрачали кошти на придбання інших зовнішніх знань (до 2007 р. придання нових технологій), скоротилась на 7,1%, а їх питома вага складала 1% загальної кількості промислових підприємств [9, с. 175].

Питома вага підприємств у добувній промисловості, які займалися інноваційною діяльністю, складала в 2011 р. 3,2% загальної кількості промислових підприємств (у 2005 р. – 2,4%). Питома вага підприємств у добувній промисловості, які витрачали кошти на придбання машин, обладнання та про-

грамного забезпечення, складала в 2011 р. 3,1% загальної кількості промислових підприємств, на зовнішні науково-дослідні роботи – 9,7%, на навчання та підготовку персоналу – 3,6% загальної кількості підприємств у сфері промисловості [9, с. 183].

У 2011 р. питома вага витрат на інноваційну діяльність підприємств добувної промисловості складала 6,9% загального обсягу витрат промислових підприємств, у тому числі на зовнішні науково-дослідні роботи – 34,6% та придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 7,9%.

За цей період питома вага обсягу фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів підприємств у добувній промисловості складала 12,4% загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, 36,3% – вітчизняних інвесторів, 1,4% за рахунок коштів державного бюджету та 0,5% за рахунок коштів кредиторів.

За даними Державної служби статистики України, питома вага підприємств у добувній промисловості, що впроваджували інновації, складала в 2011 р. 2,9% загальної кількості промислових підприємств, у тому числі 4% впроваджували інноваційні процеси та 0,7% освоювали виробництво інноваційних видів продукції [9, с. 213].

У 2011 р. на 10 підприємствах у добувній промисловості впроваджувалися організаційні інновації та на одному підприємстві – маркетингові інновації, де було впроваджено 45 нових технологічних процесів, у тому числі 14 маловідходних і ресурсозберігаючих процесів. З аналізу видно, що на підприємствах добувної промисловості спостерігається тенденція скорочення освоєних виробництв інноваційного виду продукції. Так, якщо у 2005 р. було освоєно 19 найменувань інноваційного виду продукції, то в 2011 р. – лише 5 [9, с. 221, 223].

У 2011 р. 18 підприємств у сфері добувної промисловості реалізували інноваційну продукцію (1,7% загальної кількості промислових підприємств), з них 14 підприємств реалізували продукцію, яка була новою тільки для підприємства та 4 – новою для ринку.

Питома вага обсягу реалізованої про-

дукції, що була новою для підприємства у добувній промисловості, складала в 2011 р. 73% загального обсягу інноваційної продукції та 27% обсягу реалізованої продукції, що була новою для ринку [9, с. 228, 236].

Таким чином, проведений аналіз показав, що на сучасному етапі масштаби інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні зменшуються. Разом з тим існують резерви підвищення її ефективності.

У Рекомендаціях круглого столу «Інноваційна культура та створення інноваційної економіки» (5 липня 2012 р., м. Київ) підкреслено доцільність сприяння формуванню позитивного ставлення до інновацій у суспільстві, розвитку міжнародного співробітництва з питань дослідження проблем формування інноваційної культури та використання кращої світової практики [10].

Серед найпоширеніших способів стимулювання інноваційної діяльності, які застосовуються в різних країнах світу, є виключення витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою та комерційною діяльністю, з суми доходу, який оподатковується; пільговий режим амортизаційних відрахувань; пільгове оподаткування венчурних компаній і компаній, які здійснюють НДДКР; отримання субсидій з державних фондів на реалізацію проектів промислових досліджень; надання податкового кредиту на приріст витрат на науково-дослідні роботи тощо [11].

У Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки зазначено, що спрямування вітчизняного науково-технічного потенціалу на забезпечення потреб інноваційного розвитку економіки України та організацію виробництва високотехнологічної продукції можливо шляхом запровадження державно-приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сферах, розробки та впровадження інструментів державної підтримки інноваційної діяльності. Ефективність національної інноваційної системи планується підвищувати за рахунок розвитку інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій), приведення законодавства України у сфері інтелектуальної власності у відповідність законодавства Європейського Союзу та вдосконалення

державного регулювання й економічного стимулювання суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій [5, с. 51].

Згідно з Національним планом дій на 2013 рік за Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки заплановано впровадження заходів по удосконаленню законодавчого регулювання відносин в інноваційній сфері та затвердження концепції функціонування державного фонду підтримки пріоритетних інноваційних проектів і державної фінансової інноваційної установи [12].

На думку дослідників, «... сьогодні в економіці є нові можливості подолання існуючих обмежень у вигляді інноваційного сценарію розвитку, а основними напрямками економічної політики повинно бути створення умов для розвитку інноваційної діяльності в промисловості, в тому числі: технологічній модернізації виробництва і впровадженню нових технологій для випуску інноваційної продукції; кадровому забезпеченню високотехнологічних галузей промисловості; реалізації інноваційних проектів і підвищенню ефективності виробництва, а також формуванню сприятливого інноваційного клімату для відповідного розвитку промисловості» [4, с. 16].

З метою вдосконалення фінансових механізмів стимулювання та інституціонально-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні необхідним має бути комплекс інструментів державної підтримки інноваційної діяльності: окрема інституція підтримки інноваційних підприємств, що здійснює придбання активів до 50% від вартості проекту шляхом відкритого конкурсу; структурована система публічного управління інноваційною сферою за функціональним принципом і законодавче закріплення її організаційної структури; створений при Президентіві України дорадчий орган для сприяння формуванню та реалізації єдиної державної інноваційної політики в Україні; закріплення на загальнодержавному рівні середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності в межах визначених довгострокових стратегічних пріоритетів для забезпечення концентрації обмежених інвестиційних ресурсів держави на ключових

пріоритетах розвитку, усунення розбіжності між встановленими цілями державної інноваційної політики та фактичними заходами з їх реалізації [13, с. 335].

За твердженнями вчених, «одним із головних завдань сучасного етапу розвитку української економіки є формування конкурентоспроможності промислового комплексу інноваційного типу» [14, с. 31].

У висновках та рекомендаціях Академічних слухань з проблем розвитку вугільної промисловості України, які проведено 13 лютого 2013 р. Інститутом економіки промисловості НАН України (м. Донецьк), визначено, що «подальший розвиток вугільної промисловості України залежить від вирішення двох глобальних завдань – техніко-технологічної модернізації галузі та її реформування (включаючи реструктуризацію) відповідно до ринкових умов господарювання». В цьому аспекті науковцями Інституту економіки промисловості НАН України зазначено: «Стосовно модернізації матеріально-технічної бази вугільної галузі мова має йти про випереджальну стратегію інноваційного розвитку, тобто не лише про переоснащення шахт сучасним високопродуктивним та надійним устаткуванням, але і про створення принципово нових, нетрадиційних засобів і технологій вугледобування в складних умовах, які з часом можуть бути затребувані на світовому ринку» [15, с. 26].

На думку дослідників і фахівців-практиків, «Для створення ефективно працюючого вітчизняного вугільного сектора необхідна обмежена реструктуризація й глибока модернізація шахтного фонду на основі приватно-державного партнерства». «...Модернізація повинна вестись за напрямками об'єднання шахт на основі централізації підйомів, удосконалення технології ведення робіт та застосування інноваційних засобів механізації процесів» [16, с. 60].

На основі експертних опитувань спеціалістів – практиків і науковців визначено пріоритети інноваційного розвитку вугільної галузі з урахуванням обмеженого обсягу фінансування, серед яких: технічне переоснащення з приростом видобутку та збільшенням виробничої потужності (51%), технічне переоснащення активного виробничого

го апарату з приростом видобутку в межах проектної виробничої потужності шахти (26%) або орієнтація на капітальну реконструкцію шахт чи будівництво нових (23%) [17, с. 133–142].

У рамках виконання науково-дослідної роботи ІЕП НАН України «Розвиток інституціонального середовища розвитку промисловості України з урахуванням галузевої специфіки» на 2012–2015 рр. визначено основні напрями науково-технічного та інноваційного розвитку вугільної промисловості, які базуються на «Концепції проекту загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року»:

1. Технічне переоснащення вугледобувного виробництва на інноваційній основі – стимулювання технічного переоснащення.

2. Впровадження готових новітніх технологій з видобутку вугілля – фінансування впровадження новітніх технологій.

3. Розробка та впровадження системи заходів з підвищення якості вугільної продукції – стимулювання заходів щодо збагачення вугілля, сертифікації продукції, впровадження на підприємствах міжнародної системи забезпечення якості ISO 9000, контролю і моніторингу стану якості вугільної продукції.

4. Розробка нових технологій і устаткування, удосконалення нормативного та інформаційного забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі – фінансування розробки нових технологій і устаткування, нормативного та інформаційного забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі.

5. Розробка та реалізація програми створення конкурентоспроможної вітчизняної гірничодобувної техніки – фінансування програми створення конкурентоспроможної вітчизняної гірничодобувної техніки, обґрунтування конкурентоспроможності вітчизняної гірничодобувної техніки.

6. Забезпечення наукового супроводження всіх технологічних процесів – стимулювання наукового супроводження технологічних процесів.

7. Здійснення заходів з підвищення потенціалу науково-технічної та інноваційної

діяльності – удосконалення законів та нормативно-правових актів щодо науково-технічної та інноваційної діяльності, забезпечення соціального захисту дослідників, поліпшення законодавчої бази щодо інтелектуальної власності та цільових державних програм, забезпечення фінансування пріоритетних напрямів науки та техніки щодо інноваційного розвитку вугільної галузі, проведення конкурсів наукових розробок під егідою Міністерства енергетики та вугільної промисловості України з виділенням коштів для подальших досліджень і розробок.

8. Відновлення матеріально-технічної бази галузевої науки та підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації – внесення змін до вітчизняного законодавства про перерахування з оподаткованого прибутку частини витрат на відновлення матеріально-технічної бази галузевої науки, збільшення державного замовлення місць в аспірантурі та докторантурі з технічних спеціальностей.

Висновки. Проблема пошуку фінансових джерел активізації інноваційної діяльності потребує спрощення відповідних законів, надання пільг, створення приватного капіталу, оновлення наукових кадрів через удосконалення системи оплати праці науковця. Актуальним може стати забезпечення інноваційної активності промислових підприємств за рахунок удосконалення методичних рекомендацій пільгового оподаткування, страхування інвестиційних проектів, які мають впроваджуватися на підприємствах, застосування світового досвіду підтримки інноваційних процесів.

За розрахунками фахівців, впровадження пропозицій щодо вдосконалення інституціонального забезпечення інноваційного розвитку промисловості дозволить збільшити питому вагу інноваційно-активних промислових підприємств на 14,3% та підвищити рівень наукоємності ВВП за рахунок усіх джерел фінансування на 0,6%.

Визначені напрями інноваційного розвитку промислових підприємств вугільної промисловості сприятимуть формуванню інноваційної інфраструктури, підвищенню економічного та фінансового стимулювання та державного фінансування пріоритетних

заходів з активізації інноваційної діяльності, створенню інформаційного середовища, підвищенню наукової та нормативної підтримки інноваційної сфери добувної галузі.

Література

1. Исследование INSEAD: Глобальный индекс инноваций 2012 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/news/2012/07/06/4531>. – Название с экрана.
2. Исследование General Electric: Глобальный инновационный барометр 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/news/corporate/2012/01/19/3908>. – Название с экрана.
3. Федулова Л. І. «Інноваційна пауза» та «інноваційний парадокс» України / Л. І. Федулова // Економіст. – 2011. – № 6. – С. 24–30.
4. Федулова Л. І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України / Л. І. Федулова // Економіка України. – 2013. – № 4. – С. 15–23.
5. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – К.: Комітет з економічних реформ при Президенті України, 2010. – 87 с.
6. Шовкалюк В. С. Інноваційний розвиток України: особливості 2012 року / В. С. Шовкалюк. – С. 14–25 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www1.nas.gov.ua/publications/books/serii/academy/1102010/Documents/2013_7/Nauka_Ukr_V7_4.pdf. – Назва з екрану.
7. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008–2010 років [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрану.
8. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держ. служби статистики України, 2012. – 559 с.
9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: стат. зб. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держ. служби статистики України, 2012. – 305 с.

Проанализированы основные показатели инновационной деятельности промышленных предприятий в Украине. Выявлены проблемы, которые сдерживают инновационное развитие промышленности. Определены направления усовершенствования институционального обеспечения развития инновационной деятельности промышленных предприятий.

Ключевые слова: институциональное обеспечение, инновационная деятельность, инновационное развитие, промышленное предприятие.

The main indicators of innovative activity of industrial enterprises in Ukraine are analyzed. The problems hindering the development of innovative industries determined. The ways of improving institutional support of industrial innovative activities are identified.

Keywords: institutional support, innovative activities, innovative development, industrial enterprise.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Амошею О. І

10. Рекомендацій круглого столу «Інноваційна культура та створення інноваційної економіки» (5 липня 2012 р., м. Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dkni.gov.ua>. – Назва з екрану.

11. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=460. – Назва з екрану.

12. Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України від 12.03.2013 р. № 128/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>. – Назва з екрану.

13. Складарова О. Л. Проблеми інноваційного розвитку економіки в Україні / О. Л. Складарова, Ю. В. Шапарець // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2012. – № 6. – С. 331–336.

14. Амоша О. І. Інноваційне оновлення техніко-технологічної бази промислового виробництва на синергетичних засадах: теорія і практика / О. І. Амоша, І. П. Булеєв, Г. З. Шевцова // Економіка промисловості. – 2007. – № 1. – С. 3–9.

15. Амоша О. І. Стан, основні проблеми і перспективи вугільної промисловості України: наук. доповідь / О. І. Амоша, Л. Л. Стариченко, Д. Ю. Череватський. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2013. – 44 с.

16. Звягильский Е. Л. О необходимости широкой модернизации угольной промышленности Украины: науч. докл. / Е. Л. Звягильский, Ю. С. Залознова. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2013. – 68 с.

17. Державна підтримка та перспективи інноваційного розвитку і структурних перетворень вугільної промисловості: моногр. / О. І. Амоша, А. І. Кабанов, Л. Л. Стариченко та ін. – НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2009. – 326 с.